

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1968 ч.
СЕНТЯБРЬ
20
ПЯТНИЦА
№ 222 (7065).
Өртөз 2 көп.

ЧҮРТТУҢ ХОВУЛАРЫНДА

ССРЗ-ниң Төп статистика органдарының түңнел-дерин аюулар алырга, чурттуң колхоз, совхозтар-ы сентябрының 16-да тараа болгаш тараа-бобы култураларын (кукуруза чокка) тарыттырган шөлдериниң 90 хуузу — 104 миллион 216 муң гектарда кескен. Кестинген шөлдериниң 91 хуузу-нуң тараазы бастырылган.

Бүгү экилелешкен республикаларда кукуруза ажаап алыры үргүлчүлөшкөн. Оң тарыттырган шөлдериниң барык дөрттүң үжү кези — 15,7 миллион гектарнык дүжүдү (тараа болгаш сяс-кылдыр) ажаап алдынган.

РСФСР-ниң, Украинаның, Казакстанның, Мол-

давияның болгаш Киргизияның ажил-агыларын чигир сөйкөзүнүн дүжүдүн ажаап ал эгелзэн. Оң тарыттырган баштайгы 522 муң гектарларын (тарылга шөлдериниң 14 хуузу) даям чөмшө-ри кастынган. А дөңдүлүрүн дүжүт ажаап алыр ажылы доостун турар.

Чуртта 1,7 миллион гектар тарымал төөрүк (тарыттыганының 36 хуузу) дүжүдү тараа кыл-дыр ажаап алдынган.

Картофель ажаап алыры кидин түлүк. Тараажылар дүжүт ажаап алыры-биле черге-лештир үрезинерин тарып турар.

(СЭТА).

ЧААРТЫКЧЫ, ЧОГААДЫКЧЫ

Бистик республикамыстың үлетпур бұдүргелеринде, ту-дуг, транспорт болгаш уузе ажил-агымын өске-да адм-лардың коллективтеринде беш чылды хуусаа бетипде кү-седиргек болгаш В. И. Ленинниң төртүтүнгенден бээр чүс чыл болурун төлөтпүр уткучурун колаштырган со-циалист чарык хун келген туугун улам калбарып турар. Бо хуушкө кайы-да бұдүргелер коллектив адыгын со-циалист хуузаларының күсөлдөниң түнөк, чедир кыл-дырмап чүдөргө кичтөнгөй салды, иштик арга, кура-зыларын дүдөт хун турар.

Планның оюуларын болгаш бедиткен хуузаларын чедир-шиктин ботандарына ажилчыларның чогадык-ты идеяларын болгаш техниктиң мергелелиниң өзүлде-нин база бир идеяларын — чартыкчы болгаш чогадык-чы саналдар удуз ролду ойноп турар. Бистик ажилчылары-мыс болгаш инженер-техниктиң ажилдагыларымыс чаар-тылга, чогадылга талазы-биле алган бедиткен хуузалар-ын эрестир күсөлдүп турарлар. Бо талазы-биле ажилдың чыл келген туугун экижип, чартыкчыларның болгаш чо-гадыкчыларын санымын көвүдөн турарып демдегээр өөрчүгү.

Эрткен чылдын бұдүргелерге кирген муң ажил саналдың 60 хире хуузу бұдүргелерге ийрээлденген миллион ажил рубльдин камалгазы алдынган. Бо чылды республика үлет-пүрүн ажилдакчылары В. И. Ленинниң төртүтүнгенден бээр чүс чыл болуру оюнга уткучурун бедиткен хуузаларын ап турган, өскө көргүзүлгө-биле кайы, чартыкчы болгаш чогадыкчы ажилдарында 1,2 миллион рубльдин камалга-зы тургузар деп шийитирээлдер. Ол ажил-хорөгиде ле-нинни камалга фондусунуң тургустунган В. И. Ленинниң төртүтүнген хуундан бээр 100 чыл болуру оюнга төлөтпүр бедек болур.

Чылдың үшкү кварталы доостун турар. Чогадылга бол-гаш чартыкчы талазы-биле алдыгын бедиткен хуузаларып камчалар боттанып турарып түнөзүр өскө. Чыл эгезин-ден бээр эрткен 8 айларын дүргүзүлгө Төрзөн чуртка 650 муң ажил рубльдин камалгазы берген.

«Кызыл-Хаак» шахтаның коллективиниң ап көрөзлө-р. Дагымал бол чылдың эгезинде куш-ажилдың ап көрө-злөшүмүлгө үлөзүн камалгазы кылганар. Үн эгезин-де бирөөн чыгыс коллективтиң бригада кылдыр каттыш-тырган. Бедиткен ажилдарында эгезин хомур-дашты ка-зы үлүдүрнөк чедир бүгү чорудуларын ол бригаданың ийи элөөтө харымал турар. Механиктерин ажилдамыс экижип, куш-ажилдың бұдүргелерин 120 хуу чедир өскө. Ол чартыкчылар амындам эш В. Еремшиниң бригадасы сес муң хире рубльдин экономикамыс тургускан.

База бир чикер. Кызылдың электростанциясында ин-женер эш А. Имамалова удузган чартыкчылар болгаш чо-гадыкчылар болу бұдүргелер чорудуларын механикастаар талазы-биле уузе ажилдарын кылган. Ийи бөс көтөлдүр-лүк башкарылганы автоматтыккан соонда дөрт кичиниң хол-биле кылдыр ажилы кызырларган болгаш 4 муң рубльдин камалгазы тургустунган. Кол чүл — ажилчыларын куш-ажымын байдым экижип.

Будүргелер бұдүргелер чартыкчы болгаш чогадыкчы бар. Кызылдың алыс азындоун ажилчымыс Р. Ефимов ач көрөзлө. Оң саны-биле хон илде даярлар пектаж ажил-чыларын куш башкарып техникологияны өскөрткөс, үнө-дүг чир-этиң камалгазын чедир алганар. Ол чек ленин-ни камалга фондусунга оң муң рубльди кичирерин хуузал-ген. Ирбаның ийи бедиткен чунтукунуң техниктугу эш Е. Биктогуз чогааткан техникологияны аюулар кышып өскө сат даашкынын организаастаан, эрткен эгезинде ирбанычлар барык дөрт муң рубльдин камалгазын чедир алганар.

Үстүндө чикертерден алган көрөгө Тываның ажилчы-ларын болгаш инженер-техниктиң ажилдакчыларын техниктиң мергелелиниң деңгел болгаш будүргелер дүр-жүлгө камчалар-да аажок өскө. Техниктиң дешыгыны эң нарын айтырларын ол шийитирген турар апарган-нар. Теоретиктиң конференцияларын, дүржүлгө солчушкун-нарын организаастап, көскү агитацияны бүгү хевирлерин ажилган турган, мурнакты чогадыкчылар болгаш чартыкчыларын санал-оюулар чедир болганга ийтередип, оң бүгү-иниң ийи херек болурун хон.

Чартыкчылар болгаш чогадыкчыларын эгелекчи санал-дык кичтөнгөй салбас, оларын чогадыкчы идеяларын хомжудуларын таарыкчалды байдаларын тургуспас чорук тамдык азырларда бар. Амырал калдырлыга болгаш ком-мунал ажил-агый министрстволарында бо ажил шүзүдү-байы турар. Көдө ажил-агый министрстволарында байдал ба-за-ла илдег. Республиканың уузе, экономика талазы-биле быжык совхозтарында чартыкчы, чогадыкчы чок деп бол-бас. Будүргелер улактарына, ажил-агыйларга ВОП-ниң эге организаацияларын тургузуп, кичилер-биле ажилды күш-тедирер болза, чартыкчыларын болгаш чогадыкчыларын хуузаларын өскөртүп, оларын үр-түннелде ажилдарын дүржүлгө бадмып турар. Техниктиң дешыгынын инфор-мация солчушкунуң, семинарларын, көрүлдерин ажил-чылар ортузунга доктаамал организаастап, оңу системалык болдурумы инженер-техниктиң ажилдакчылардан хамаар-жыр.

В. И. Ленинниң төртүтүнген хуундан бээр чүс чыл болу-руна төлөтпүр ужураштыр дөң чартыкчы болгаш чога-дыкчы талазы-биле алган хуузаларыны күсөлдүр үлетпур ажилдакчыларын хуунда хуузалары күсөлдөтүр. Бо чылды Төрзөн чуртка 1 млн. 200 муң рубльдин камалгазын чаар-тылга, чогадылга ажилдарында бээр хуузаларын бис.

Ажаап алышкын — шалыпчы фронт

Республиканың тараа шөлдеринден

Бий-Хем районунуң «Искра» колхозунуң баштаар чери бол-гаш партия организаация дүжүт ажаап алышкынында комбайнерларын социалист чарыкының сөлдү беш хо-нук түннелди үлүдүр. Комбайнер эш Кочневтуң баштаан аэионоу аэионолар арасында социалист чарыкка бири черин ээлзип, колхоз баштаар чериниң болгаш партия органи-заацияларын шийтир кызыл туугун алган. Ол аэионоу комбайнерлар хун бүрүнүн ажил нормазын 145—150 хуу күсөлдүп турарлар.

Комбайнерлер арасында чарыкка бири черин эш Быков алган. Ол эсезинде 300 га чериниң тараазын ажаап алырып 308 га кылдыр ажил күсөлдөткөн болгаш районга база бири черин ээлзип, партия райкомунуң болгаш райүксомунуң шийтир кызыл туугун алган.

Улуг-Хем районунуң тараажылары кестинген тарааның 65 хуузу бастырып алган. 1420 тонна тараа шийтир алган. Тарааның дүжүдү «УТКА 25 чылы» совхозта дөзө болуп, та санылган ортумаа-биле 10 центнер дүжүтүп ап турар. «Күш-ажыдың хосту» колхозта гектардан алган дүжүт 5 цент-нер болган.

Районунуң ажил-агылары келер чылдың тарылгазыга үрелин бедиткелпн чорудуп турар. «Күш-ажыдың хосту» колхозтуң төп шанында ажил-иш организаастып чоруп ту-рар. Шанды 70 ажил тонна тараа кирген. Тараа арылганы-кынында колхозчулар Светлана Натип-оол, Галина Попова, Монгуш Бадый, Иван Барсуков олар эң ажи ажилдап ту-рарлар.

Картофель ажаап алышкыны

Төзиден медресе турары болза Бай-Тайганың район төлүгүн элбан организаация чарыкынын ажилын, албан-хаакчылар «Төз» совхоз-туң картофель ажаап алышкы-нында дуалажып турар. Совхоз бо чылдын 15 гектар картофельди та-раан. Оң ажаалдагында дуалажып барган шийтир 11 га картофельди кескен. Дүжүт чаагай болуп турар. Ажаап алдыгын картофельди кесип чылдың үрезинне турган. Оң арт-канын районун бедиткен чериге дүжааган, орулга кичирп ап турар.

Семинар хурал

Дуун Кызылга СЭКП обко-мунуң чылдырдыгын партия райкомпартияны, Кызыл хоор-комунуң органдарының эргелекчилериниң база органи-заастык партияж ажилдар харымал турар секретари-ларын, бир хуунуң семинарды болуу эрткен. Семинар хура-ла, республикада партияның өткөт-соңууларын хуузаларын чигир чоруп турар байдалын, моюн соңгаары сорулгалар-биле чергелештир, 1968—69 өөредилге чылдында ажилы коммунисттерниң өөредилгези болгаш оң чаа арга-методтар-нын дугайын, комсомолга партияжын удузтуганын эки-жидер талазы-биле партияның Тыва обкомунуң П. И. Ленинниң төртүтүнген ажилы-раага боттанышкынын бол-гаш коммунисттерин хуула херек коорунуң коорунуң хуу-мунуң дугайында чуталаан-кан.

Эът, сүт

РАЙОННАР	СҮТ	ЭЪТ
Бий-Хем	105,2	70,9
Току	90,9	84,7
Кызыл хоорсовет	88,0	76,9
Танды	86,5	62,8
Чоюн-Хемчик	79,9	60,2
Барым-Хемчик	78,8	60,8
Бай-Тайга	74,4	78,4
Улуг-Хем	69,4	47,7
Эрзин	68,8	73,5
Тес-Хем	56,5	59,3
Өвүр	45,5	66,4
Республика	83,9	61,5
Эрткен чылдың бо үезинде	82,1	63,8

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫ

РАЙОННАР	ДУЖУТ	АЖААП
Бай-Тайга	72,0	
Барым-Хемчик	48,8	
Танды	41,1	
Чоюн-Хемчик	40,7	
Чоюн-Хемчик	38,6	
Улуг-Хем	30,8	
Бий-Хем	27,3	
Кызыл хоорсовет	17,7	
Өвүр	10,0	
Эрзин	7,4	
Тес-Хем	6,2	
Кызыл хоорсовет	10,5	
Республика	50,7	
Дүржүлгө станциясы	36,2	
Эрткен чылдың ол үезинде	21,4	
	41,4	

Бистик Коммунист партиясының үнөзлөкчиси В. И. Ленинниң төртүтүнгенден бээр 100 чыл болуруна таарып чуртуктарып «Каа-Хемде Ленин агыс колхозун эш Чепрасовка удузган №1 трактор-хоуу бригаданың тараажылары, механикаторлары шийтирлээш, аэионолар, комбайнерлар, трактористер арасында социалист чарык-ты калбарган.

Хочуң комбайнер Доктар Алыска удузган комбайнер-лер аэионоу ажаап алышкы-ла бедиткелпн, дүржөн темп дээш өскөсөдү күштелдир-

ген. Оң түннелде ажилдап кызыл ажилының эгелек нор-мазы аэионо ажил күсөлдү, кестирлээш үезинде чидир-ини боодурубай келген, аэионо-нуң кестиринери Адыла Док-та, Адыла Салчак, Өшүк-Саар, Кара-оол олар ажаап алыш-кынын эгезинден бээр сөлдү хуушкө чедир гектарданча ортумаа-биле 9 центнер дү-жүтү ажаап алышкан, би-разы-ла 90 ажил гектарын тараазын бастыргаш, сөлдү беш хонуктуң түннел-биле социалист чарыктын ти-лекчилери болуп үнөмкөр.

Колхоз чаа дүжүтүп та-раазында келер чылдың дү-жүтүне үрелин фондусун кураап алышкан, курунне тараа садырын үргүлчүлөп ту-рар. Түзүл №1 бригаданың төп шанында курун шыгжа-мырнык эрткен чылды ээлзи орнулга дүжааганы-биле ка-тай 547 тонна тараа кирген. Мында мурнакты аэионону эңне хой туу киргенни ай-тыры өөрчүгү.

ЧУРУКТА: мурнакты аэионо-нуң аэионоу Адыла Док-та.

С. ФЕОКТИСТОВУҢ ФОТОЗУ.

В. МОЛЫННИҢ СӨЗҮ.

АНГЫС АНДАРЫЛГАЗЫ	РАЙОННАР
(Сентябрь 16-га чедир, хуу-биле)	
Танды	41,1
Улуг-Хем	36,8
Өвүр	34,0
Каа-Хем	33,3
Бай-Тайга	27,3
Кызыл хоорсовет	19,1
Барым-Хемчик	17,3
Чоюн-Хемчик	16,2
Тес-Хем	12,7
Току	11,0
Бий-Хем	10,4
Эрзин	3,5
Республика	29,7
Дүржүлгө станциясы	9,9
Эрткен чылдың ол үезинде	15,1
Аңгыс андарылгазын планын «Элегес» совхоз 84,8, «Совет Тыва» 71,4, «Нара-Хаак» 74,8 хуу чедир, рес-публиканың өскө ажил-агый-ларын дыка мурнак, бо ажил-ды шалышкын чоруда берген.	

Мал чөмнөриниң белеткели	РАЙОННАР
(Сентябрь 16-га чедир, хуу-биле)	
Току	114,1
Өвүр	74,4
Бай-Тайга	72,7
Чоюн-Хемчик	66,9
Каа-Хем	62,1
Барым-Хемчик	61,0
Эрзин	41,4
Улуг-Хем	40,8
Тес-Хем	38,9
Бий-Хем	36,6
Танды	34,9
Кызыл хоорсовет	10,5
Республика	50,7
Дүржүлгө станциясы	47,2

СЭКП-ниң хүрээлеңинге чартык чүс чыл

Олар шунту чеден-чеден харлыг. Олар боттарының эрткен үезин сетканы халзеп аарак сактып, амы у дугайын өпүктө-ри-биле түлүктүг чуталажып, аныктар-биле аажок күсөлдүг ужураштып турар.

Алексей Ларионов, Иван Красиль-ков, Алексей Ефимов болгаш Павел Казанцев 1918 чылда, тулчушкун болу-деп турда, революция таныштырган. И-чан Олеганың партия отрядынын ком-мунистери оларын Коммунист партиянын хуузаларына хуузал ап турган. А оң бээр чартык чүс чыл болганда, мында чаа олар чолуун айы-биле база катал ужураш-тып берген. Ичан олар Архангельский ок-тябрьск СЭКП райкомуга чыгып келген. Ленинниң партиянын хуузаларынын оларнын идеяларын ажил-агыйларын чартык чүс чыл болган оң ажаа хой-ини ба-йырап демдегээр.

Олар дөртөөзө шунту — баштай кызыл гвардейлер, разведчиктер, рота, батальон, полк командирлери, оң соонда совет бұдүргелер, албан чарыкына удузтуку-лары. Дөртөөзө шунту кайла-ла берге болду, оларын партия кайлар чоруда-мыр, кезээде анда ажилдап келген.

Ажилдап келген хуушкунуң түлүктү, дү-неринде уйгу-дун чок, олар балыгалады, кемде чорал. Дайчыны шылгалалар кыл-ган, орденер, медальдар-биле шалтыган. Амыралынын хой чылдарын пролетари-аттын херезге бараан болурун турттып эрткен. А. М. Ларионовка, И. В. Красиль-никовка, А. М. Ефимовка болгаш П. А. Ка-занцевке СЭКП-ниң Архангельск обкомун-нун, хооркомунун, облуктускомунуң төлө-лөкчилери, комсомолчулар биле пионерлер ийи байыр чедирген.

(СЭТА-нын көрр).

ЧЕХОСЛОВАКИЯДА БАЙДАЛГА ХАМААРЫШТЫР

Сентябрь 17-де Прагага ЧКП ТК-нын Президиумунуң хуралы болган. Бо чыл-дын августта Москвага совет-чехословак чуталажышкынарга чедир алдыгын дугуружукунуң күсөлдөзүнүн дугайында дидандыгы хуралга чуталажып көргөн болган Чехословакияда ийишк-ти политиктиң байдалың хомжудурашты үнө-злөшкөни берген. Чехословак теле-граф агентстволары болгаш дугуружуктарын чыгышын чокка күсөлдө-рүч улаадыгын шунтуму Президиум-нун хуралына база катал бадмыла бол-гаш ол шунту амыралга боттанды-рының орунуга тургустунуп келер бер-гелерин кайтар ажил эртен дугайында то-даргай саналдарын чуталажып. Президиум сентябрь 10-да Москвага казакты Даргазы О. Чернишч чуталажышкы-нарын күннелдери эки деп үнөзө.

ЧКП ТК-ниң Президиумунуң ол хура-лында ЧССР-ниң күрүнө-эрте тургузуун дугайында айтыртып база чуталажып көргөн. Президиум өске-да чамдык айты-рыларын, оң иштинде Чехословакияны Коммунист партияларын бо үеде даш-тыкка чоруп турар кижитинериниң по-литиктиң чуталажышкын дугайында айты-рытын көргөн. ЧКП-ниң кижитинери пар-тиянын шунтумун бүрүн-биле удузтула каттыжарып турган шунтуга ажилы-кежигити ол политиктиң шунтуга ажилы-кежигити удузтула чүс болза, бүгү-ле тава-рыштарда устука дүштүр алаа хамаа-рыштар эргекч чутула түннелдерин кы-

лар апар дээрин ЧКП ТК-нын Президиуму шийтирлээш.

О. Шиктиң бодунуң бак ёралыг ажил-чорудулазы даш ЧССР-ниң казактын Даргазынын ораакчымын албан-ду-жаалында хостаан дээрин совет парла-га моон мургунда дыңыткан болгай. Ам О. Шик Югославияда база катал чед-берген. Чехословакиянын экин чариян чамында экономика айтырларын таны-ламылашкан. Шик Москва дугуружуктары күсөлдүр талазы-биле ЧКП ТК-ны бол-гаш казакты тодараткан ол шунтуга удуз демисекирин үргүлчүлөп турар. «Бремен нахриктен» дээр барым-герман солдунга берген интервюзунга Шик Тисса-да-Черниага Братиславага болгаш Москвага дугуружуктары амы уткаын кар-жызы-биле хажыткан. Шиктин чу-лаазы — амы байдалдары барым күш-терин тактиказын характерлиг тижээ. Олар боттарының антикоммунист, бар-мын үзөл-боддарын болгаш хөдөлш-кисинери таарыштып каттыжар дугайында, национал чангыс ол дугайында хо-он медеселдер-биле чажырып чап ту-рарлар. Кым-биле кылдып платформа-лазуну оппортунист лоуну болуру бил-дирер. Чехословакияда амы байдалдар реакцинын хоракталы ажил-чорудула-зын чажырып таарыла ук лоуунуң кө-жөтө болуп турары хааа эвес.

Чуртта байдалды чогушчуларын Чехо-ловакияны ажилы чонгарынып дүрү-бүтүрүп турган барым идеялар бот-тары-биле тайлырларын орадажып турар: политиктиң амырал талазы-биле чогушчулуга, Чехословакияны Ком-мунист партиянын удузтуку ролун быжылаарында, реакцинын күштерин сойгалаарында болгаш оларын политика талазы-биле тускайлаарында чаллаар ужураш даярлар.

Чехословак парламент чамдык орган-нары байдалды чогушчуларын айты-рыны Чехословакияны дөңсөөдөндө экилдеши шийтирлээш чүлө үлүдүр кыл-дыр сакшытты-биле тургузуп турар. Ол база таарылга эвес. Барым күштер, бот-тарыны чуталажып турары-биле ал-гаш, экилдеши шийтирлээш үнүп чорутка соонда «бүгү-ле чүс боттарынын туру-жунга туруп азыр» дээр чүтө көрдөс-лүк турарлар. Конфронтациястүг идея-тер боттарынын ажил-чорудулазын идея-теринде, социализм болгаш про-летариат интернационализмин тургуш-тыла быжык-биле туруп турар кижилер те удуз нара туурамында ажилдашкын үлүдүрүгө идеялар шийтирлээш үнү-рер-биле холбаштырып турар. Бо өжөө-нөшкө күштер оңут, амылаштыр арга-ларын ажилдап, боттарынын кадрларын ха-мыктың мурнунда массалык информация-нын органнарына арттырып алыры ора-дажып турар деп чүтө хой саным фак-тылар херекчел турар. Бо күштер бот-тарынын ажилын Москва дугуружуктары

күсөлдүр-биле ЧКП ТК-ны болгаш ЧССР-ниң алыс хөмчөгдөр-биле түр үеде чөмшөөрлөп турар кылдыр херекчел бай-далын ийчаар көргүзүп кылдыр органи-заастап, оң-биле кады бо дугуружуктарга удуз хой-иниңиң бодлын улаадырып орадажып турарын фактылар база бадмыткан турар.

ЧССР-ниң ажилы чонгары Чехослова-кустун амыралык эге-ажыттарына болгаш оң социалист чаалан алыш-кыныларына барым күштерин ажил-чорудулазын ажилын улам тоданы-биле медереп билеп бар чоруп. Партия хура-лаларына коммунисттерин чуталажып, На-ционал хуузалды депутаттарынын санал-дары болгаш бо чылдын сентябрь 13-те Национал хуузалга ЧССР-ниң казактын меделели ол дугайын херекчел турар.

ЧССР-де байдалды чогушчу чогушчу-ларын үзүлдө ажил чөмшөөлүг идея-териниң коммунисттерге күштерин ийчаар дээр НАТО шийт блокут чаа орадажышкыны кичтөнгөй көрү-дүрүп турар. Чогууна харып ол соорула-биле НАТО-нуң кижитинери күрүлдер Европада дүшкүрүгү чорукту чидгел-дирип, социалист чурттарга удуз улаа-дыгын агрессия чорукту НАТО блокка улам күштелдирер-биле ол дүшкүрүгү чорукту ажилдашкын моон-биле кады орадажып турар.

СЭТА, сентябрь 18.

МААДЫРЛАРНЫҢ ТУРАСКААЛЫ

ИДЕОЛОГИЯНЫҢ ЧУГУЛА УЧАСТОГУ

Партия болган чактагы эң чутуу доктриналарын болгон деген байдалга холбошкан айтырларын ачык чонгарга ханы, билигери-биле таймалыклар боорине — лекция пропагандалы чутуу чонин ээле турар. Барым-Хемчик районун «Билиг» нитилелинни организациалар болуун ажилы калбары чорудар марксизм-ленинни теорияны пропагандаларыч болгон ССКП-нин XXIII съездинин материалдарын, совет улустун ондур уагт чедикчилерини таймалыкларыч нол кичеңгейи угадырлар турар.

Ленинчи комсомолдун юбилейинге

Ленинчи комсомолдун 50 чыл онга белеткелерин бистин комсомолчуларымыс болган аныктарымыс чер болган-ла-ла чоруду турар. Эрин районун аныктары «Бистин ленинчи комсомол» деп темага районун уран-чуул көрүлгезин солун кылдыр эрттирген.

Ол көрүлгези Мөрөн көзү клубтун уран чуул болуу ба-ла-ла ани кырышкан. Ол болу-мунун ойнакчылар 25 оол-дун болган кыстардан тур-густунган. Оларын аразына механизаторлар, чолаачылар, туугулар, башкылар дөң кичиы чок дээр.

Районун бот-тыныгыр уран-чуул көрүлгезинге мөрөн-чилер эки талантыны боту-редил, солун программалык концертти ойнаанар. Концерт ленинчи комсомолдун 50 чыл онга тураскалган музика-литературалык монтаж-биле эгелөө. 1918 чылдан бээр комсомолдун өркен дайчымы оруун ол монтажта көрүшүр турар. Комсомолат Алексей Чырал-болуун «Орденниг Ты-ва» деп мрын хойуну ирала куестенин көрүчүлөрүн кал-галаткан.

Эгелен чорур шүлүкү Денин Криво болуун чо-гатканы комсомол дугайында шүлүкү номчалан. Мөрөн көзү клубка ол ам 10 чыл хире ой-ман келген. Уш чыл бурунгар Д. Криво республиканын талантылы аныктары-биле ка-ды Моол Арат Республикага ба-за четкен келген. Мөрөнүн куражылар күш-ажылга ал-дарыткан хой-той мрыларын чонга бараалаткан.

Бо хүнерде уран-чуул ар-тистерн келечини-не клубка чалалар көзлөр. Олар брига-даларга болган фермаларга барып концерт көрүшүр тур-ларар. Акы-дуума Моол улус-тун Заван аймакын Тес-су-музунга олар улаас барып концерт көрүшүрлер.

партия эге организациалары-биле быжыг харылааны ту-дун, айлар болган кварталдар иштиде номчуза чогуур лек-цияларын чагыс ани паз-ны тургускан, партбюро-би-ле сүмележип ан турарлар.

«Барлык» сохтоза, «Бол-шевик» сохтоза парткомар (секретарлары эинер Ч. В. Чылбак-оол, С. Б. Очур) олар лекция пропагандалымын дөңгит саздарын бедидери дөң чогуур хемчеглерин ан чорутканыр. Ол черлерде «Билиг» нитилелинни эге ор-ганизациаларын дуртукчу-ларынн отбеттары партия комитетинин ботторларына доктамаал чуталалык, чору-лар аныктарын калып-биле сүмележип берип, номчуза чо-гуур лекцияларын тематика-ларын калбартырыча дуаала-нып турарлар. Соулг 8 ай-ларын иштиде «Барлык» сохтоза 110 ажыг, «Бол-шевик» сохтоза 96 лекция-лар номчуттунган. Бизда лек-торларын номчун турар лек-цияларын база бир онзагы хевир болза аныктарын коммунист кичииндигеин-ге. В. И. Ленинни ажил-амы-дыралыга холбошкан лекция-ларын, тематикти кескелер-ин чорудун турары болур. Кайда-ла партия организаци-

лары «Билиг» нитилелинни организациаларын ажи-мында партияни дуртулганы күштедирип, негедени са-лып турар болдур, мында лек-ция пропагандалы амырал-биле сыйы холбоштыг, дай-бындыг дөңгит болу турар. Районун мурунгу салгы-ган пазыны сорузаларын күсүдеринге бистин лектор-ларымыс чамдык уугу-ху-зу киргени чутажык. Соулг уеде районда лекция про-пагандалымын ажилыга ур чылдарда стажыг, ол партия-ны даалгазы ам сеткиндик, кызымакый күсүдун турар бедик мергежилдик лекторлар-нын саны өсүр турар. Бизда-ларга эинер М. Макал, Х. Мого, К. Ооржак, М. Дугур («Шекспир» сохтоза), С. Очур, Х. Оттуган, А. Шаалы, М. Кызыл-оол («Болшевик» сохтоза), К. Овай, К. Эр-тин, М. Хемер-оол, Т. Дөгү, Ч. Чылбак-оол («Барлык» сох-тоза), О. Пашин, С. Сюрюн, С. Даржаа, С. Седен-оол («Ден-Терезин» сохтоза), И. Печас, Х. Чадимба, С. Сары-лар, Н. Гоним, Т. Давка, К. Эмер-Сарыг (Кызыл Мавалык суура) болган өскелер-да хамалжыр. Олар номчун ту-рар лекцияларын ажил-амы-ларын, районун, республи-

каныг амыралы-биле хол-боштыр турарлар.

Ынчалар-да «Билиг» нитилелинни район организациаларында болган чер-дер-де организациаларын ажи-мында ам-даа чедир кылды-май турар амырал бар. Чамдык Биче-Тей, Анигаты, Хондесен, Дон-Терезин дөң ишкан черлерде «Билиг» нитилелинни эге организациаларында шажыга уду элестиг темаларга болган аныктар кичииндигезинге холбошкан лекциялар кон-чут ээсиз номчутууну турар. Муракчы амыралдик лектор-ларын ажилымын дуртула-нын негедени ажил ам-даа четес. Чамдык ажил-амы-ларын дуртулганы чон мурунгу лекцияларын, лек-торларын кончут ээсиз ном-чун турарлар.

Амгы уеде лекция про-пагандалымын дуртула-нып турар лекцияларын чон мурунгу лекцияларын, лек-торларын кончут ээсиз ном-чун турарлар.

Партия биле Совет ка-заг парлаганын материал ба-ла-нып тургустурун, журнали-старын, ном уладыр чер-лерин амыралыкынын бе-леткелеринге бүт-ле эргежон чутула хемчеглерин ан кел-ген. В. И. Ленин, партия пар-лакта ажилы чонпарын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган коммунист куруенин байдалдарында парлаганын хостууну угадыр болган ол билишкенин укур-дула-нып илеретип, капиталист-тиг чурттарда парлаганын херек байланып көрүшүр келген. Капиталисттиг чурт-тарда хосту чорукту капитали-сттик монополияларын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган парлагатга тыпшы, капи-талымыс уду демисенин тур-пар кичиини күтүлүп тур-пар.

Бо айтырлар В. И. Ленин-ниң белеткени Совет казан-тиг баштайгы дептеринде болган оол чуталарына хан-дыл илереттин. 1917 чыл-дын ноябрь 4-те (17-де) В. И. Ленинниң белеткени «Парла-тепик хостууну дугайында резолюцияны төлөвиленип» аныктаны болза: «Ажил-ачын болган таравын ка-заг парлаганын хостуун капи-талдын парлаганын парла-

ЛЕНИННИ ИДЕЯЛАРЫНГА

Божон чылдын мурунда-сентябрь 20-де В. И. Ленин-ниң «Бистин солуннарымыс-тын характерини дугайында» деп чүүлүн 50 чылыга холбоштыр

В. И. Ленинниң «Бистин солуннарымыс-тын характерини дугайында» деп чүүлүн 50 чылыга холбоштыр

тунар ужураг болуру мн-каш, шак ынчаар ам-даа со-лутуунай турар деп, чүдө чуталалы.

Божон чылдын мурунда-сентябрь 20-де В. И. Ленин-ниң «Бистин солуннарымыс-тын характерини дугайында» деп чүүлүн 50 чылыга холбоштыр

В. И. Ленинниң «Бистин солуннарымыс-тын характерини дугайында» деп чүүлүн 50 чылыга холбоштыр

«Политиканы эвэжедир...» «Экономиканы көвүдедир...» «Амдыралче чокчулар» деп ленинни сурагыг көз бо-даларында мыда баа оон мыд жоготкин. «Политиканы эвэ-жедир» деп утаны боду-чутун бот-биле били, соци-алисттик революция тилээг соолда политига атиагыг пазиче чайды бээр деп са-нап турары хаа эвес. Ын-чалар-да мыдг болал чачы-рылгыг. Чутаа болза, номчу-лугарга четчир-биле билин-тир болган «таймалыклар» политига дугайында бо-луп турар. Ынчанга ол по-литига дугайын ону эң долу болган бижымы-биле шиж-гиди азын дөң, партияны шүтүмүнү уда-ларалла-каан болган дүрүм боту-р болуру илердир-биле чу-галар херек. мыдг болза-ла долу, тодарыг чуталал, бо таалай-биле чаа фант бу-руун демелгези ужураг.

Чуртка социалистг революция тилээг соолда кал-ла айларын дуртуула-де-үеде уер парлаганын калбак чет-кини тургускан.

Чуртка социалистг революция тилээг соолда кал-ла айларын дуртуула-де-үеде уер парлаганын калбак чет-кини тургускан.

Чуртка социалистг революция тилээг соолда кал-ла айларын дуртуула-де-үеде уер парлаганын калбак чет-кини тургускан.

Партия биле Совет ка-заг парлаганын материал ба-ла-нып тургустурун, журнали-старын, ном уладыр чер-лерин амыралыкынын бе-леткелеринге бүт-ле эргежон чутула хемчеглерин ан кел-ген. В. И. Ленин, партия пар-лакта ажилы чонпарын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган коммунист куруенин байдалдарында парлаганын хостууну угадыр болган ол билишкенин укур-дула-нып илеретип, капиталист-тиг чурттарда парлаганын херек байланып көрүшүр келген. Капиталисттиг чурт-тарда хосту чорукту капитали-сттик монополияларын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган парлагатга тыпшы, капи-талымыс уду демисенин тур-пар кичиини күтүлүп тур-пар.

Партия биле Совет ка-заг парлаганын материал ба-ла-нып тургустурун, журнали-старын, ном уладыр чер-лерин амыралыкынын бе-леткелеринге бүт-ле эргежон чутула хемчеглерин ан кел-ген. В. И. Ленин, партия пар-лакта ажилы чонпарын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган коммунист куруенин байдалдарында парлаганын хостууну угадыр болган ол билишкенин укур-дула-нып илеретип, капиталист-тиг чурттарда парлаганын херек байланып көрүшүр келген. Капиталисттиг чурт-тарда хосту чорукту капитали-сттик монополияларын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган парлагатга тыпшы, капи-талымыс уду демисенин тур-пар кичиини күтүлүп тур-пар.

Партия биле Совет ка-заг парлаганын материал ба-ла-нып тургустурун, журнали-старын, ном уладыр чер-лерин амыралыкынын бе-леткелеринге бүт-ле эргежон чутула хемчеглерин ан кел-ген. В. И. Ленин, партия пар-лакта ажилы чонпарын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган коммунист куруенин байдалдарында парлаганын хостууну угадыр болган ол билишкенин укур-дула-нып илеретип, капиталист-тиг чурттарда парлаганын херек байланып көрүшүр келген. Капиталисттиг чурт-тарда хосту чорукту капитали-сттик монополияларын ор-го-ажыктарыга бараан бол-ган парлагатга тыпшы, капи-талымыс уду демисенин тур-пар кичиини күтүлүп тур-пар.

Бо айтырлар В. И. Ленин-ниң белеткени Совет казан-тиг баштайгы дептеринде болган оол чуталарына хан-дыл илереттин. 1917 чыл-дын ноябрь 4-те (17-де) В. И. Ленинниң белеткени «Парла-тепик хостууну дугайында резолюцияны төлөвиленип» аныктаны болза: «Ажил-ачын болган таравын ка-заг парлаганын хостуун капи-талдын парлаганын парла-

Бо айтырлар В. И. Ленин-ниң белеткени Совет казан-тиг баштайгы дептеринде болган оол чуталарына хан-дыл илереттин. 1917 чыл-дын ноябрь 4-те (17-де) В. И. Ленинниң белеткени «Парла-тепик хостууну дугайында резолюцияны төлөвиленип» аныктаны болза: «Ажил-ачын болган таравын ка-заг парлаганын хостуун капи-талдын парлаганын парла-

Бо айтырлар В. И. Ленин-ниң белеткени Совет казан-тиг баштайгы дептеринде болган оол чуталарына хан-дыл илереттин. 1917 чыл-дын ноябрь 4-те (17-де) В. И. Ленинниң белеткени «Парла-тепик хостууну дугайында резолюцияны төлөвиленип» аныктаны болза: «Ажил-ачын болган таравын ка-заг парлаганын хостуун капи-талдын парлаганын парла-

Юбилейлиг чылда комсомолдун политиктиг чырыдышкыны

Аныктарын политиктиг чыры-дышкын систематизация эгелечиг өөрөдиге чыныгы түнөөлөрүн үн-дүргөн. Эрткен чыл политиктиг өөр-өдиге утга-шыныры, хевирерин болган аргаларын оон ный сайы-рангайдырларын, аныктар орту-зунга идея-политиктиг ажилы эки-жилерини чылы болган. Октябры-нын 50 чылына бүтү улустун бе-леткени, юбилейни байрлааны оол-дар болган кыстарын хой-ниини чыл болган политиктиг бот-идеяни күштедиринге канчал-ла аажок уагт уагт-дуулаы болган.

Партия организациаларын сажы чонпарыны ажилында ком-сомолдун пропагандалыктын отрам дуртулгалыг, теория болган иле-таалай-биле бышкан кижилер-биле улам неменек: комсомолдун поли-тиг чырыдышкыны партияны хо-чун ажилыкчылар, уаг ажил-агыныны тускай өртемчилер, анык өртемчилер келгелөө. Дика хой болгалар, мылгыга Новос-бирск, Омск болган өскелер-да партия болган совет ажилыкчы-лар биле пропагандалыкты болган ды-накчыларын журажыгаларын доктамаал организациалар турар. Аныктарын политиктиг чырыдыш-кынын организациаларына комсомол комитеттерин боттарыны дурту-галы баа байлашкан.

Аныктарын марксизм-ленин-тиг үзүл-бодалын хевирер тургузары-

деп Иленинни чыгыларын моон саркан-даа чуткулдур күсүдери, марксизм-ленинни теорияны, өр-темчил, техниканы болган кулау-рун ан чыл чедикчилерин хандыр болган чогаалыгы бот-биле шиж-гиди алыр, боттарыны тура-со-рун болган характерин меде-релет сажыла-чуртуну күш-ажылга канчалдыр дуртулгалыг.

Оон-биле калы ССРП ТК-нын ал-рел болган ноль Пленумунини шижиттеринде, Братислава чевел-хуралын: киржичилери — ак-тиудима алы партияларын Меле-релинде калган бүтү фронтларга идеяг демисел чидилгенге, ка-жын империализм социалисттиг чур-тарга ула, делегейни коммунист-тиг болган ажилын шижөөшкенин болган ажилын шижөөшкенин ула-ру лорт идеяг идеологияг ивер-сизге салып турар болган амы-уенин байдалдарында идеоло-гич ажилын канчал-ла аажок чуту-галы айткан. Бо байдалга партия бисти марксизм-ленинни теорияны амыг шыныын камталалык, бур-жуа идеологияны кандай-ла иле-рел-лөөшкенин улау принци-палыг, элест чок демиселди чору-ларын кийтирп турар. А леки-сезир толгозо, билер херек! «Ком-мунизмни эртеминг үзүлгенинни талалы-биле билиг билиг чокта а-мыг уенин политиканын бүт-ле-нарын айтырларын анык кичи сайгарып билип алыр болунамыс

Черчерден медээлер

Чедикшикнерлиг демдеглээн

Ыл ажилыкчыларын хуну Уаг-Хем мн ажил-агын үзүлгүлүг коллективни эки чедикшикнер-биле дем-деглэн эрттирген. Туугу ма-жын белеткелерин болган со-руун амыралын сес айлар пазы мында ажыг куест-тинген: 78700 кубометр ма-жын соорун чедирп алырмы 64500 кубометр кылдыр кү-сүсип алыр. Республиканын чаа туугуларына 18138 кубо-метр илэм-бүр дилег матери-алдарын берген.

Организатог шеф

Тес-Хем райондан медээле-ни болза, эртен воскресне-де районун ажилы чонпар депутаттарын куестикти ки-меттед уагт шеф ажилын ор-ганизатог. Район төвүте чедир бедик волюнтуг элен-тир шугуула тургузары О-тир байрларында чедир до-ноор соруга салымган.

Ынчанга Калал-Хамар с-нын ажилды элентри шугу-му турар черин орун бол-ган мылган аптаар уагт ажилды шефтиг киржикчи-лери чоруткан. Ук шеф ажи-мыга 180 кичи киршен.

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНГА БЕЛЕН

Эрткен өөредилге чылында уагс чыры-дышкынын таалай-биле «Сут-Хол» сохтоза партия комитети Чон-Хемик районда баа бар эки ажилык организациаларына бирга деп демделгелесте-Миланга эге школанын мн чылдыг 14 болушкенине 166 кичи, марксизм-лени-низмни үндөшкенин өөрчүр 4 чылдыг школанын 1, 2, 3 курстарын 37 кичи дооскан.

Чоа өөредилге чылында Ишкин, Бора-Тайла, Адаан-Маадир салгыларда, Ак-Даш, Кызыл-Тайла суураарда чыры-

Таарымчалыг

Уаг-Хем районун «Х Уаг-Хурал» колхозуну то-кунде эрги чутар-базын таа-рымча чок данымш, тар, эвээс кичи чутар турган. Ону колхоз баштар чери өөрчип көргөн, чаа чутар-базын тууларын шиптир-лээн. Бо чылдыг апрельде ха-ры утаг 12 кичи кирер чутар-базынн туугуун эң Чакон-ула дуртуган туугулар бри-гадалык кылды эгелөө.

Туугуларын шугуруг күш-ажылын түнөөлөдө-бүс-биле надыр ол чаа таа-рымчалыг чутар-базынн ажилгалга кайрген.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Таарымчалыг

Уаг-Хем районун «Х Уаг-Хурал» колхозуну то-кунде эрги чутар-базын таа-рымча чок данымш, тар, эвээс кичи чутар турган. Ону колхоз баштар чери өөрчип көргөн, чаа чутар-базын тууларын шиптир-лээн. Бо чылдыг апрельде ха-ры утаг 12 кичи кирер чутар-базынн туугуун эң Чакон-ула дуртуган туугулар бри-гадалык кылды эгелөө.

Туугуларын шугуруг күш-ажылын түнөөлөдө-бүс-биле надыр ол чаа таа-рымчалыг чутар-базынн ажилгалга кайрген.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Таарымчалыг

Уаг-Хем районун «Х Уаг-Хурал» колхозуну то-кунде эрги чутар-базын таа-рымча чок данымш, тар, эвээс кичи чутар турган. Ону колхоз баштар чери өөрчип көргөн, чаа чутар-базын тууларын шиптир-лээн. Бо чылдыг апрельде ха-ры утаг 12 кичи кирер чутар-базынн туугуун эң Чакон-ула дуртуган туугулар бри-гадалык кылды эгелөө.

Туугуларын шугуруг күш-ажылын түнөөлөдө-бүс-биле надыр ол чаа таа-рымчалыг чутар-базынн ажилгалга кайрген.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

СОРУК КИРГЕН ПАРЛАЛГА

көрбей турар. Экономика фактыларын чыгарып, болуп-чогуруу-биле хынаар болгаш шийитпирлээр өөр утка-биле биске эржектер чутуула деп, чүдө-чугаалаан. Амьдыралче, үстүрү бүдүрүлгелерде болгаш көдө айма-агында хүн бүрүнүң кайнышкынчыг аялгынын тодарай согула-ларынче чоккулар деп, В. И. Ленин кыйгырып чорал. Чү-ге дээр, үстүрү бүдүрүл-гелерде болгаш көдө айма-агында чаш чүвени улам хой-ну тудуп турар, олзага кы-чүгөйли, аялм болуп чорук-ту шийитпир шүгүмчүлелин, аялм чон чүвени илередиш сойгаалары, аялм чүвени өөр-өшн аялгыны кыйгырыгы улам көвүдөдөр керек. Чаа амьдыралдык тургузушкунуң тодарай, боттук чы-кыктеринге массаларын кы-жынар, кол чаш чүвени най-маре коммунист дээрин доктаамал шийитпир, хынаар деп, чүдө кыйгырып турар. Ош талалык дүрүлгүлөрдө дугайын чугаалап турган, мы-да мактанымшкын, хөөрлөр чоруктуң бар, чогун болуп чо-гуруу-биле хынаары, аялм-хөөрлөк шийитпир хынаал кирери, чедикшилерин кай-дык арга-биле чедип алганын, оларын болдуруу-биле кай-наар калба-биле илередиш-рин көргүзери чутула. Күрү-меден хойну ушта тырттып алмын, аялм аялм, дора чү-вени бээр оралдажым чо-рутуу чалга, толгым кыжы-лар-биле мыл аялм-ишчи, кам-хайра чок, револючу де-миселди чорудар согулаан чүд салган.

Акылчын аялгынын дикта-туралыгын ортун болуп ре-волюстуг парлалга болза, ка-питалисттерин болгаш ка-питалист чачыларын хөөр-өшн чоруп тоанчыларын учураалышкын «демир чо-ло-биле сый шаарында» ду-калар ужурулду. Бо ленинчи айтышкылар боттук-лаа учуру-утказын мыкшынаар болгаш ол чорукту ЧССР-де чоктоа болушунуңар бад-чык турар. Мында коммуни-сттерин чыгарып контролдоо-нуң парлалга аялгыныс-чи күштерин салдырып аял-мын.

В. И. Ленинниң чүдүлгө со-циалист чурттарда солун-нарын характерин болгаш хөөрүн тодараткан, парла-галың аялм-чорудалыгын программаны айткан. Пар-лагалың согулаам болза, Октябрьниң улук чаалап алышкынынын камгала-лыкта турары, социализмни болгаш коммунизмни дай-ыштарына удуз револючу-бу-биле демиселери, соци-алист тургузушкунга шал-тыктап турар бүгү-дө кыжы-лерин илередиш сойгаалары болуп, Парлаалга аялгыга со-циалист экономикка чаа, мурнакчы чүдүлгө деткир болгаш илередиш ужурулду. Бүдүрүкчү күштерин чы-кыктеринин хөгжүдөш аялгы чоннарын културалы-кын, ийде-политиктиг де-миселери бедир-биле шүүт холбоалыг. Амьдыралдык бү-гү адырлардан алдынан боттук, тодарай чиктерге болгаш үлгөр-хөөрлөргө мас-саларын кыжыларын калы-пталышкан коммунизмге ший-чигенге үзүндө парлалга-лыгын кол согулаам кылдыр В. И. Ленин көрсөт.

В. И. Ленин күш-ажады медедери, коммунист дү-бүлө көр кылдыр кыжылар дугайын бодун хой чүдүл-гө партияның болгаш оң парлалгалың база бир өң чутула согулаам болуп дээр-ин чугаалаан, В. И. Ленин коммунист суботинтер дугайында «Правданың» чүдүл-гө аялгыныс-чи «Улут аял-мшкын» деп чүдүл бижээ. «Бистин солунарымын хар-актеринин дугайы» деп чү-дүлгө кол бодолорун хөг-жүтүшкөн. «Улут аялгыныс-кине» В. И. Ленинниң би-жээни болза, хөөр-дешти-тарааны болгаш өскө-дө чүдүлгө күд бургуучу ты-валың болгаш хуваалаан-ның үзүндө үлгөрлөк бүдү-рүлгө, үлгөрлөк коммунист суботинтер, үлгөрлөк са-гыч човангыр болгаш аял-мшкын чорук бистин парла-галыстың кичээлгенин бол-гаш сагыч салымшкын кол чүдүл болгаш турар ужу-рулду. «Олар чүдүл кризис-биле демиселде» деп чүдүлгө оң бижээ: бистин парла-

галыс хондунгайларын көдү-рериниң аялмга, күш-ажа-лыг сагыла-чурумга, органи-зация кыжыларын чеш-е болгаш турар ужурулду.

В. И. Ленин бүдүрүлгө болгаш хуваалаа шийиңи үчүт болгаш контроль дөш демиселге парлалганын чү-дүлгө ролон айткан. Соци-алист революцияны тилээр-иниң мурунда-ла В. И. Ленин контрольду согулаам оң тилээриниң соода озаа улу-гу-дугаалык болу берген. Үчүт болгаш контроль — со-циалист ээлеп башкары-ны, бүдүрүлгө болгаш «кыжы бургуучу» чыдаар шаа-биле, кыжы бургуучи аялмда шаа-биле» деп со-циализмниң принципиге дүшүрүлгө туралы ху-вааларын эржектер чуту-ла берген. В. И. Ленин соци-алист бүдүрүлгө эстү-рүлгө, күш-ажады бүдүрү-лгө, күш-ажады материал болгаш мораль талаа-биле илди берикшилерин ший дүшүрүлгө эржектер чуту-лазын айткан турган. «Бистин солунарымын хар-актеринин дугайы» деп чүдүлгө болгаш өскө-дө аялм аял-мшкын В. И. Ленинниң айтканы бо бүгү кол бодол партия-совет парлалганын аялм-чорудалыгын үдө-анинде салдыган.

Совет эрже-чакырың чы-дарыңды дүрүлгө бистин парлалгалыс, социализмниң боттук хостуг парлалга-лыг улуз күш болуп берген. «Бистин солунарымын хар-актеринин дугайы» деп чүдүлгө парлалга үдүлгө 1918 чылда турга 450 харе губерния бол-ган болза, бо үдө бисте чедип муң аялм солунар үчүт турар.

Партия-совет парлалга чур-туң индустриализация бол-ган күдө аялм-агынын кол-лективизация дөш партия-ның болгаш совет улустун де-миселинге, социалист эконо-мияны тургузарыга болгаш бижылаарыга, култура ре-волюцияны боттандырырга аа-жук улуз ролду ойнал.

Бо үдө — бистин чурту-ус-на коммунист иштиледи

тургузуп турар үдө—совет парлалга кезедегиш ишкан, база-ла идеология фронтуну муруну одурунда туруп ту-рар. Парлаалга марксизм-ле-нинизм идеяларын чүт-күдүт пропаганда, совет улустун материалдык чаагай амьдыралы болгаш култу-разы бедириниң эржектер чутула негеден болуп ком-мунизмниң материал-тех-ни-ка баазын тургузар дөш, социалист күрүлгө болгаш демократияны сайманды-жылар болгаш улам ийде-жүдөр дөш турар турар. Акылчы чоннарын комму-нист кичээлгенине, буржуа идеологияга удуз де-миселге парлалганын уну-рдуулаа улуз.

Бөгүн бистин парлалга-стың кичээлгенин төүндө-экономиканың болгаш эконо-мистик реформаның байла-дында бүдүрүлгө хөгжү-лө-лө аялгыларын, соци-алист чуртулун күчүзү күш-тедирерине, социалист кү-рүлгө-биле, бүгү чурттар-ның аялгы чоннарын-биле интернационалы акы-дунм харылааларын бижылаары-че партияның болгаш күрү-лө-лө угулгандыгын бүгү хөгжү-лө-лө турар турар.

Партия-совет парлалга со-вет кыжыларын күш-ажады коммунист дүбүлгө көрү-лө-лө, бедик медедери сагы-ла-чурумуң болуп чорукна, парлалгалыс, социализмниң дүрүлгө хостуг парлалга-лыг улуз күш болуп берген. «Бистин солунарымын хар-актеринин дугайы» деп чүдүлгө парлалга үдүлгө 1918 чылда турга 450 харе губерния бол-ган болза, бо үдө бисте чедип муң аялм солунар үчүт турар.

Партия-совет парлалга чур-туң индустриализация бол-ган күдө аялм-агынын кол-лективизация дөш партия-ның болгаш совет улустун де-миселинге, социалист эконо-мияны тургузарыга болгаш бижылаарыга, култура ре-волюцияны боттандырырга аа-жук улуз ролду ойнал.

Бо үдө — бистин чурту-ус-на коммунист иштиледи

Кыска
Абдыгадылар

Суг-Бажы сес чыл шко-ла-зынга комсомол хуралы болуп эркен. Комсомол комитетиниң секретары күш-культура башкысы Роза Хомушкуну сөз-гөн.

Ол хуралга комсомолчулар В. И. Ленинниң тартууңун хүнүндө бээр чүс чыл болуп оюн болгаш комсомолун 50 чыл оюн төлөпкү утууру та-лаа-биле хемчеглериниң пла-ны хүлээп алган.

Бүрөн-Хем школа-зынга Кы-зылдың бот-өөрөдигели аялгынын аныктар школа-зын консультация пунктун аштыкан. Мында «Бурнуңга» совхозтун 54 аялгынын өл-дөр, кыстары негеден беш удаа өөренип турар.

Ол-ла школа-зын пионер ор-ганизация «Бурнуңга» со-хозтун аялм-ишчилерине көргүзери-биле концертти бе-леткеп турар. Олар баштай суурга көргүскөн, оң соода фермаларга, хойму бригада-лар төптеринге көргүзүр.

Пионерлериниң уран чүл белгүмүн пионер вокальы Галина Бутанова удурутуп ту-рар.

П. ПОПОВ.

Каа-Хем район.

“ШЫНГА” ЧАГАЛААР

Парлаалга чагыдылганын мурнакчылары

Сентябрың баштайгы чарты эркен. Солуннар болгаш журналдар биж-идилгенин талаа-биле Кызылда чүү кылды-ганмы?

Аэропорт коллектив-де парлалга тарадыл-ганын коммунист Владимир Зыковтун удурутканы хой-нишчи бижидикчилер эки эгелэн. Мында 219 ке-зек солуннар болгаш журналдары 922 рубль-ге бижиткен.

Бир дугаар полиши-

када Алевтина Медведева 50 ажыг солуну болгаш журналды бижиткен. Сентябрьны ий дугаар чартында төп солуннар болгаш журналдар ча-гыдылганын доозар со-рулганы партия органи-зациялары салып алган аялмдап турар.

Тес-Хем районда чаа чылдык солуннар болгаш журналдар чагылалары чоруп турар. Парлаалга

тарадылганын ол ая-лын «Чодураа» колхозтун партия организациязы (секретары эш Дамыраа) эки эгелэн. Мында ам 800 ажыг рубльге 289 аял-буру солуннар болгаш журналдарын чон биж-идип алган. Оң иштинде «Шыны»—86, «Тыяны» аныктары, —88-ти ча-гыткан. Чыргалаңды кө-дө Советтин чанында култура чөвүлө бо аялмда ийеккелиг кир-жип турар.

120 хуу күүсөдипкен

Чөөн-Хемчик районун «Чыраа-Бажы» совхозун аялм-ишчилери В. И. Ленинниң төртүннүгүндө бээр чүс чыл болу-рунга күш-ажады чедикшилерин ужу-раштар дөш калбарган социалист чарыш-ка киришпешкан, малга быжыг чөм-сүү-ну белеткээр талаа-биле күженишкенин аялмдаан.

Мал чөмөнчү белеткериң талаа-биле салбырлар аразында калбарган социалист чарышка Чыраа-Бажының салбыры (эрге-дектиң К. Семис-оол, парторг О. Карасал)

териндиз. Бо салбыр ситен кезип белет-кериң планын 134 хуу күүсөткен. Хар-ум-даг, Чыргалаң салбырларын ситен-чилери планын база-ла 120—105 хуу күүсөткөн. Мынчанга совхоз нитизи-биле ситен белеткериң 120, хуу күүсөткен. Мында болза-даа чыгыс чылдык тарымал ситенер белеткериң совхоз чүлгө 25 хуу күүсөткен. Мынчанга тарма ажап алыш-кыны-биле чөмөлдөшүрүтүп бүгү салбырларда тарымал ситени кезип белеткериң үрүл-гүдөп турар.

С. ШАГЖЫ.

Хуралга шийитпирлээн

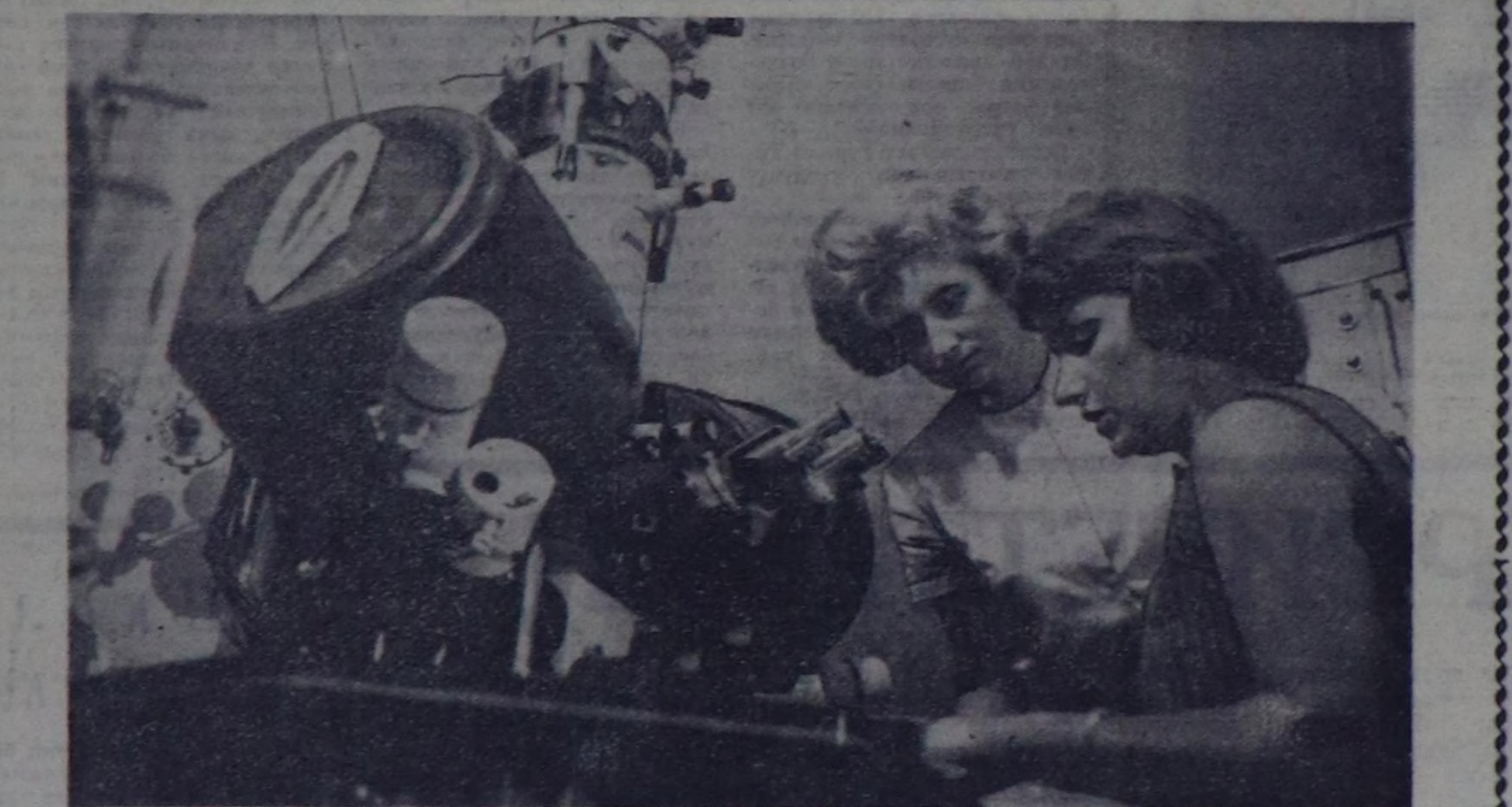
«Барык» совхозна сууртун бүгү хөжөженириниң хуралы болган. Хураадык киреңки-лери совхоз бүдүрүлгөсүнө хөжөженириниң киреңкиге-ниң, чаа өөредилге чымы эгелээниң баштайгы хүн-нөшүн база хой-ништиниң көрүм-чүрүмүн сагымынын дугайында пастектерин дил-наан.

Хураалга үлгөрлөк аялмдап турар хөжөжө эштерин де-миселден. Тудуужулар Х. Хо-вемма, Лидя Сарыгалар, тара-жылар Чыбанай Монгуш, Бичин-Уруг Күжүгет олар хүнүң улуз-норманын үрүл-гүч аялм күжүсөдип туралар. Салгыч Досомалма Ховалды бо чылдың чеди айларында бир саар инекте-не 1437 кг сүтү саап ан, үлгөрлөк аялмдаан.

Оон мыай хураалдык кир-жикчилери көрүм-чүрүмү үрүр, арагага хандылар, уру-тарын ийиш кыжыларынче аялгыңай салба хөжөжө-нөшүн шийиңиң шүгүмчүлөш.

В. И. Ленинниң төртүннүгүн хүнүндө бээр чүс чыл оюнга чедикшилерин ужураштар талаа-биле боттандырып чорудар хемчеглерин хураа доктааткан.

О ОРУС-ООЛ.

НОВОСИБИРСК. СССР-ниң эртемнер академиязының Си-бирь салбырының Геоология болгаш геофизика институтун-да чөш шийиңиң байлактарын тыварыңың баштайм экпе-дициялары чынып кээп турар.

Олар чынып алган материалдарын лабораторияларга ший-чылгээриниң түрүлгө аялм өйүн эртерлер.

Бо чурукта — рентген-спектр анализтери кылмр лабора-тория. Мында тургузупкан электроника жикроволнуу чөш

байлактарын тыварыңың тизмиз составын көчүгү шийи тодаргайлап бээр.

ЧУРУКТА: дуулаачы эртем аялмдакчылары Людмила Пономарева (солгай талаа) болгаш Лиана Писелова рентген-спектр анализтери кылмр лабораторияда.

А. ПОЛЯКОВТУҢ ФОТОСУ.

СЭТА-ның фотоэкранизация.

Оруктарга хамаарыштыр

ИЙИ ЧАГААДАН

Улут-Хемниң Хөндөргө дөшмө олар-ларыл чөш. Мынчанга районун үш кол-хозунун, бир совхозунун кандыг-даа ма-лының хой кезин кыш, чай чөк мында турар. Хөндөргө Ак-Тал болгаш Хөлчүк деп ийи чаа суур болза өзүп олурар. Мында-жок район төвү-биле Хөндөргө аразының артыжар оруу багы.

Малчыларга болгаш нитининиң малыга чүш сөөктөн чодачылар чашкын, бо-ранын хүннөргө Хөндөргө аялм алба-тай бээр. Жданов атыг. «Күш-ажады хостуг», «Улут хурал» колхозтарын баштап черлери, «Улут-Хая» совхозтун дирекциязы аразында дүгүрүшкан, бо орукту септеп, көвүрүлгө кылдыртар болза, анза хой аялм-хөөрлөк чарыг-тынмас, аялм-агынын айтырлары

дүргөн шийитпирлэринге таарымчалыг бай-дал тургустурар.

А. ТУГАРЖАП.

Эрзин болгаш Тес хөмнөргө көвүрүл-гөш сөтөөннөдөн, машина, тракторлар эртерге ондактыр аларган. Көвүрүлгө бол-гаш орук септээр дугайында чутга ийде-айда-ла болган. Мында-жок ол эки аял-мшкын чедип шийитпирлэтинген. Мында-гыла Эрзин суур-биле Ленин аттыг колхоз-тун аразында 3 км хире черин оруу кон-чуг багы. Районун орук-септеге участо-гу анза бир удаа шөү аялмшчын организа-таш, оон ийде чүдү-дө кылбаан. Орук септедир-биле колхозтардан алган акша-хөргө чедир аялматтынмаан.

С. ЧЫМБА.

ка, амьдыралдык болушкунуңарын аялм талаа-биле көр чорукка, бо-дунга болгаш кыжыларга негеделиг болуп чорукка өөренип. Партия өөр-өшнелгенин систематизация «В. И. Ленинниң биографиязы» болушкунуң программаны бо болушкунуң өөредилге планы база болуп болу.

Дараазында болу — «Партия ду-гайында беседалар», «Бүдүрүлгө коллективинин дугайында бесед-далар», «Аялм-чан дугайында бес-седалар» деп болушкун болуп. Бо болушкунуң ортук эртемниң аны-жастарга таарыштырган. Оларын программалары «Күрүлгө», «Бистин Ленинниң комсомол» болушкунуңын дөш хамкыты мурал кайы-бир айты-рыгын хандыр өөренири-биле мы-галыр. Чикээ, «Партия дугайында бес-седалар анык кыжыны «Күрү-лгө», «Бистин Ленинниң комсомол» болушкунуң аян билин калбар-тыр болгаш улам ханылаар. «Пар-тия дугайында беседалары» про-граммалары партияның стратегия-зы болгаш тактиказы, партиянын иш-тиң сагыла-чуруму болгаш демок-ратиязы дөш чөргөлгө болгаш оон-даа өскө айтырлары өөренириң көрүп турар болгаш шак ийде ай-тырлары өөренириң өскө болуш-кунуң берип турары нити теоре-тиктиг белеткел негеттериңиң чөш билдинтир. Оскө болушкунуң дугайы-нда база-ла үстүндүлгө дөш чынар чугаалап болуп. Олар бистин нити-лелин дугайында, бүдүрүлгө кол-лективинин дугайында, коммунист аялм-чан дугайында анык кыжыны баштайгы эрөнөпүл болушкунуң ийде-не азы ортук школага нити өөр-өшн чүрүм баузар кичээлдерге а-

гылаан баштайгы билиглерин ханы-лаар ужурулду.

Аныктарын политиктиг чыры-дышкынынын систематизация өөр-өшнелгенин үшүк эвенюу болза, «Аны-жастар болгаш нитилел хөгжүлгө» деп теоретиктиг семинарга, ол мы-каш В. И. Ленинниң чогоалдарын талаа-биле чүлгө айтырларың семинарларга аялм болуп. Өөрөдиг-лениң ол хөвирин дөш болгаш доос-паан дөш эртемниң аныктарга, ба-за ортук эртемниң болгаш ном-би-ле болу тускай аялмдарында өскө белеткелгич кыжылар таарышты-ган.

Дөш эртемниң комсомол активни-ге ВЛКСМ обкомдарыны, хөөрком-партияны болгаш райкомдарынын чанында тускай лекциялар ийектерин болгаш «Анык марксизм уни-вер-ситети» программа баузар семинар-лар тургузары сүмөл турар. Марк-сизм-ленинизмниң кезежик уни-вер-ситеттерин чында комсомол ак-тивниң факультеттеринге кичээл-дерге комсомол аялмдакчыларын моон сонгар-даа хаара тудар керек.

Политиктиг чырыдышкын сис-темазация келер чыгыс өөредилге чымы Ленинниң аялмдарында аны-жастарын хандышкыларын талаа-биле болгаш бистин пропаганда-стың идея талаа-биле дөштин-биле шийил-ла бүдүрүлгө Ленинни чыл бол-ган турар ужурулду. СЭП ТК-нын чөөкка чаа үдүргөн доктаалы бисти шийил-ла шак мынар улап-шигел турар-даа... Коммунист партия-ны болгаш дөш дөш баштайгы аялмчын-тарачын күрүлгөниң үдө-миселчиги, дөш дөш коммуни-ст болгаш аялмчын шийиңиңиң

ниниң баштынчымы, улуз бодалчы, револючу В. И. Ленинниң төвүлүг-ролон база револючу чарык-таларга марксизм-ленинизмниң ужу-рулганы ханымы-биле илередири, Ленинниң улуз чыгыларын аял-мдарга боттандыра дөш партия-нын, бүгү улустун демиселин бүгү талаа-биле көргүзери политиктиг бүгү аялмчын кол утказы деп са-наар» деп, ол партияны документи-де дөш дөш.

Сүмөл турар программалар аны-жастарын марксизм-ленинизмни те-орияныын кол айтырларың аялм-дап кылган Ленинни чогоалдарын өөренириңе улап-баштап турар. Ол дөш хамкыты мурал социалист-тик революцияны теорияныын, оон шийиңиңиң күштериниң, пролетари-ат диктатуразыны, социалист тур-гузушкунуңа Коммунист партия-нын удуруткучу болгаш башкары-чы ролунуң, социалист демократия-нын болгаш оон буржуа демократия-нын үзүндө биле ийде-лгениңиң, социалист революцияны айтырлары болуп турар. Комсо-молчу бурзуу В. И. Ленинниң «Со-вет эрже-чакырыңын элчегин со-рулгалары», «Улут аялмшкын», «Аныктар элчеглериниң согула-лары», «Күрүлгө болгаш революция», «Коммунизмге чөөнөөрүнүн» уру-галарын» болгаш өскө-дө кол те-оретиктиг аялмдарын болгаш чуга-аларын комсомолчу бурзуу өөрөнгө тургун дөш оралдары керек.

Ленинниң чымык чогоалдарын өөр-енириң талаа-биле тускай семи-нарларын аялмчын ийде дүрүл-гө биле бете баар. Ол семинарлар болуун аялмчын Ленинни чогоал-

дарын аялм-агы айтырлар талаа-биле болушкунуң тургун чорудуп ту-рар: «Ленин күш-ажады коммуни-ст хамарылаалыг кылдыр кыжы-лар дугайында», «Социалист тур-гузушкунуң Ленинниң планы», «Аныктарга Ленинни чыгыларын дөш чөргөлгө оон-даа өскө. Ол семи-нарларын бир-де дугайында дөш эртемниң анык тускай эртемниңге таарыштырган. Ийде аялмчын семинарларын организа-тап турар комсомол комитеттери партия өөр-өшнелгенин чөшкөлөрүн өөредилге планнарын удуруткучу болурун бол-лур.

Политчыдышкын систематизация Ленинни өөредилге пропаган-дарында чутула хөвирлериниң би-разы «Ленинни кичээлдер» болуп. «Ленинни кичээлдерин» чөшкөлөк программаны келер өөредилге чы-мында ВЛКСМ ТК сүмөл турар. «Ленинни кичээлдер» — болуш-кайылың талаа-биле эртем кон-ференциязы хөвирлери, Ленинниң кандыг-да бир аялмчын талаа-биле болушкунуң болгаш семинар-ларын түндө биле. Кичээлдерге белеткелерин чорудулазында аны-жастарын аялмчын кичээлдерге өөр-өшн, а оон соода Ленин-ниң идеяларын аялм үенин согула-лары-биле сыйы харылааштыр чуга-лаалык көр. «Ленинни кичээлдер» программаны кичээлдер органи-зацияларынын боттарында-да, оон киржикчилеринге-да бедик теоре-тиктиг негеделерин салып турар. Аудиторияга кичээл киржикчилерин теория талаа-биле аялм-ла бижы-ларын көргүзүр ужурулду. Кичээл анализтер көрү-биле шийи алдын-

ган Ленинниң кайы-бир аялмчын киржикчи бурзуу билген турарын көргүзүр ужурулду. Адак сөзүлгө, кичээл — политиктиг өөредилгениң аялм-ла бир хөвир эвес, а ол өөр-өшнелгени түндө биле үндүрүлгөниң база бир аялмчын чыгыларын болуп. (Оон чыл төвүлгө үндүрүлгө албан эвес). Кичээл политиктиг билиглерин ком-сомолчуларын ийдегил бурзул-кылар хуулуларында дуулаал, оон болгаш кыстарын нитилел-политиктиг бот-ишкелдей күштел-лөр ужурулду.

Мынчанга Ленинни юбилейин бүдүрүлгө «Ленинни кичээлдер» шүүт-ла политиктиг чырыдышкын-нын болушкунуң болгаш семинар-ларында, болушкунуң болгаш семинар-ларын аялмчын хамарылаа чокка, бедик турар организа-циялар дүрүлгө кончуг-ла үнелгил.

«Ленинни кичээлдер» теманы кайы-бир болушкунуң кичээлде турары программалар дүшүрүр пропаган-да азы комсомол комитет доктаргай-лаар. «Ленинни кичээлдерге» кези-чү эвес аныктарын, тускай эртем-ниңлери, аялм-агы-агыларын база чалал алган, кичээл калба-кыс-чал-биле эртерип турары организа-цияларын дүрүлгө кичээлгениң санын төвүлгө турар алар. Бо тава-рылга «Ленинни кичээл» массалык пропагандалың чөшө болу бер.

Согулгү үдө комсомол организа-цияларында калба-биле негеден Ленинниң эртерип хөвирин моон сонгар-даа аялмчын ВЛКСМ ТК сүмөл турар. Ленинни эртер — ол дөш чыл төвүлгө өөредилге түндө биле үндүрүлгө бир аялм-агы, теоретиктиг билиглерин, ле-

нинизмни өөренип алганы хынаа-рынын аргазы. Загөтүг идеязы чо-гум чүдө биле, Ленинниң элзон кай аялмчын анык кыжы өөренип алыры-биле сүмөлгө болуп. Кы-лан аялмчын дугайында ол чүлгө түндө биле элзон эвес, а теоретиктиг конференцияга, тематиктиг кезежик организа-тап турарда пропаганда-стың беседалышкынында-да чуга-лап болуп. Загөт бодунуң аялм-у-казынын талаа-биле алырга, кон-трольду хуула хөвир, бодунуң эш-териниң мурнуна кыжы бурзулгун эки-тура өтөдү болгаш турар ужу-рулду.

Эркен өөредилге чымында партия чырыдышкынынын школа-зында болгаш семинарларында бодун чарык миллион хире комсомолчулар өөренип турганар. Ийдегил прак-тиканы бүгү талаалыг деткир керек. Теоретиктиг өөредилге коммунис-тер-биле кады хамкыты мурал ком-сомол активни, ол мынар бүдүрү-лгөдөш удуруткучуларын, анык тускай эртемниңлери, башкаларын болгаш оон-даа өскөдөш хараа ту-дары чөш эржектер чутула. Марксизм-ленинизмниң университеттериниң диктанчкыларын аразында аялмчын комсомолчуларын санын улам эстүрерин оралдары керек.

Эркен чымын «Глобус», «Прометей», «Радауга», «Родина», «Роза земля», «Эврика», «Орбита», «Олимп» дөш чөргөлгө аныктарын 20 муң аялм политиктиг клуб-рын тургустан.

Клубтары удурутуп турар комсо-молчуларга кичээлдерин организа-тап талаа-биле аялм пропаган-дичи аялм-чорудулаңың багы эес

практиканы болуп. Мында-даа чам-дык анык кыжыларын клубтарын организа-тап турар аялмдарыга — кезежөргө, умуражылааларга, ин-сульттарга чүлгө киржикчи бөөн ол-тур арттырп турары-биле кызыгар-латтынын турарын анза-ла көрүп эртерип болбас керек. Мынчанга теория талаа-биле олар кончуг оокум өздүлгө болуп турар. Поли-тиктиг клубтарын пропаганда-стың аялм-чорудулаңыга комсомолчу-ларын ийеккелиг-биле хаара тудар, комсомолдун политчыдышкынын болушкунуң азы семинар-ларында аныктар боттарынын ийде-теоретиктиг дөш дөш дөш дөш сагыш човар керек.

Олар болгаш кыстарын орту-зунга масса политиктиг аялмчын хөвир болуп политиктиг клуб-ны калба-биле аялмчын, оларны аялм-чорудулаңыга кезигчү эес аныктарын калба киржикте-ниң дугайында сагыш човар керек. Клубтарын ортуз, култура Ба-жыларын, улуз музейлерин, дөш өөредилге черлериниң, ВЛКСМ райкомдарын болгаш хөөрком-партияны чанында, бириктир чуга-лааларга, кайда мержеклиг пропаган-дистер, лекторлар куштери болгаш материалдык база барыл, анза тур-гузары чөш таарымчалыг.

Ленинни номиналы өөренириң хөвирлери калдыг-да болуп болза, ол бүгү аныктарга марксизм-ленинизм үдө-болалды хөвирлер тур-гузар ужурулду. Чүдө дөш, чүдө марксизмни бүгү талаалыг долу ший-гөдип алган, аялм үениң өңү кезе-

(Төңүзү 4-кү арында).

